

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Кубатко О.В., к.е.н.

Сумський державний університет

На сьогодні одним з актуальних завдань економічної політики є реалізація концепції сталого розвитку, основними цільовими орієнтирами якої є: якість соціального розвитку суспільства в межах певної території; якість навколишнього природного середовища; еколого-економічна ефективність соціально-економічних процесів. Якісний перехід до сталого розвитку може бути реалізований через систему сформованих показників та індикаторів, які оцінюють ефективність функціонування економічної, екологічної, соціальних систем.

Проблема забезпечення сталого розвитку є першочерговою для всіх країн світу. Так, вітчизняна стратегія переходу на засади сталого розвитку, передбачає формування бази індикаторів оцінки еколого-економічної ефективності суспільних процесів. Побудова вимірників повинна супроводжуватись таким чином, щоб зберігалась ієрархія по охопленню територій, тобто вихідні дані індикаторів на мікрорівні повинні стати вхідними на мезорівні, сформовані таким чином індикатори на мезорівні стають вхідними на макрорівні. Такий підхід в подальшому дозволить послідовно та змістовно проаналізувати вплив кожного окремого фактора, починаючи з мікрорівня, і прослідкувати його вплив в загальній оцінці досліджуваного об'єкта. Одним з варіантів представлення подібної схеми по формуванню індикаторів є модель «навантаження – стан – відповідна реакція», що була розроблена Організацією економічної співпраці та розвитку та у 1995 р. трансформувалась у модель «імпульс діяльності – стан – відповідна реакція» (ICB). Під «імпульсами діяльності» розуміється мотиви, спонукальні дії та процеси, які стають причиною впливу людини на довкілля. Для посилення виявлення причинно-наслідкових зв'язків модель ICB трансформувалась в схему «імпульс діяльності – навантаження – стан – вплив – відповідна реакція» (ІНСВВ), основне призначення якої полягало у аналізі та оцінці факторів, що впливають на навколишнє середовище. Зміни, що відбуваються в стані природного середовища, здійснюють негативний вплив на стан здоров'я людини. Тому, для визначення впливу екологічних факторів на стан здоров'я людини було запропоновано розширити модель ІНСВВ, що дало змогу представити її у вигляді «імпульси діяльності – навантаження – стан – експозиція – результат – дії» (ІНСЕРД). Процеси негативного навантаження зазвичай розділяють на три типи: перевикористання природних ресурсів, шкідливі викиди хімічних речовин.

В блоці «Стан» зазвичай виділяють якісний склад повітря, кількісні та якісні склади прісної води, стан популяцій видового біорізноманіття, стан ландшафтів та екосистем відповідного рівня. Негативні впливи на людину можуть здійснюватись різними шляхами, що в результаті може привести до появи захворюваності серед населення.

Представлена схема по формуванню індикаторів включає всі аспекти сталого розвитку та оцінює кожен з її складових. Так, індикатор економічного вимірювання слід аналізувати на підставі двох компонент індексу конкурентоспроможності та індексу економічної свободи. Соціальне вимірювання сталого розвитку проводиться на

основі: індексу якості та безпеки життя (ІЯБЖ), індексу людського розвитку (ІЛР), та індексу суспільства заснованого на знаннях (ІСЗЗ). Кожен з наведених показників соціального вимірювання має свої особливості. ІЯБЖ формується з 9-ти компонент: ВВП на душу населення по паритету купівельної спроможності; середньої тривалості життя населення; рейтингу політичної стабільності та безпеки країни; рівня безробіття в країні. ІЛР включає: середню тривалість життя населення; рівень освіченості населення; стандарти рівня життя населення. ІСЗЗ включає: інтелектуальні активи суспільства; перспективи розвитку суспільства; якість розвитку суспільства.

В світовій практиці екологічне вимірювання сталості, прийнято оцінювати на основі екологічного індексу сталості, зміст якого полягає у визначенні здатності тієї чи іншої країни захистити своє навколишнє природне середовище в поточному та майбутньому періодах, виходячи з наступних припущень: наявність національної екологічної системи, можливість протистояти екологічним впливам, зниження залежності людей від екологічних порушень, можливість глобального контролю екологічного стану. Слід підкреслити, що іноді економічні показники співставляють з показниками екологічної сфери. Так, на основі співставлення рівня ВВП на душу населення та екологічного індексу сталості, можна зробити висновок, що у країнах з високим рівнем ВВП, досягнути успіхів в організації комплексних природоохоронних заходах простіше.

Таким чином, у контексті забезпечення еколого-зрівноваженого розвитку, одним із найважливіших завдань є формування індикаторів які мають бути використані в якості параметрів сталості. Відомо, що стратегія сталого розвитку включає такі пріоритетні напрями: зменшення забруднення довкілля, постійне виробництво та споживання, збереження біорізноманіття та охорону природних ресурсів. Крім того, важлива роль приділяється екологічним індикаторам, як основній інформаційній базі для захисту навколишнього середовища і ефективному використанню природних ресурсів. Проте, розроблені індикатори повинні мати практичну дієвість та здатність до оцінки ефективності соціально-економічних процесів.

Економіка та менеджмент: перспективи розвитку : матеріали
II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 22–24 червня
2012 року / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2012. – С.71-72.